

елемент у викладанні та аскетичну налаштованість у вихованців. Приймав на єпархіальне служіння кліриків, що зазнали репресій; надавав матеріальну допомогу родинам засуджених, регулярно організовував збір пожертв для тих, хто перебував на засланні.

Протягом 1959–60 у місцевій і центр. пресі з'явилася низка статей, де А. звинувачували в поборах із духовенства та аморальності. Однак направлена Патріархією до Ставрополя комісія на чолі з архімандритом Никодимом (Ротовим) не знайшла підтвердження цим закидам. За спогадами сучасників, А. мешкав у невеличкій кімнаті у приміщенні єпархіального управління і вів аскетичний спосіб життя.

25.02.1962 був піднесений до сану митрополита.

Помер у Ставрополі на 77-му році життя від онкологічного захворювання печінки. Похований на Даниловському кладовищі. 30.09.2004 перепохований біля Ставропольського кафедрального Андріївського собору.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 304. – Дис. 2223; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 10105; Государственный архив Ставропольского края. – Ф. 5171. – Оп. 1. – Д. 151, 195, 198, 201, 203, 207, 208, 214, 216.

Опубл. дж.: Извлечение из журналов Совета имп. Киевской духовной академии за 1912–1913 учебный год. – К., 1913. – С. 384–387, 657, 682–684; Антоний [Романовский], архиеп. Доклад о данной Святейшим Патриархом Сергием командировке в г. Тбилиси // ЖМП. – 1944. – № 3. – С. 13–19.

Літ.: Z. Из академической жизни // ТКДА. – 1912. – № 12. – С. 673–677; Возобновление молитвенно-канонического общения между двумя Православными Церквами – Грузинской и Русской // ЖМП. – 1944. – № 3. – С. 6–8; Преображенский А. Открытие православной духовной семинарии в г. Ставрополе // Там само. – 1946. – № 12. – С. 48–49; Огицкий Д. Юбилей Ставропольской духовной семинарии // Там само. – 1957. – № 1. – С. 24; Митрополит Антоний : (некролог) // Там само. – 1962. – № 12. – С. 20–22; Э. П. Р. Антоний (Романовский), митрополит // ПЭ. – Т. 2. – М., 2000. – С. 639–640; Шишкин Е. Н. Кавказский священноисповедник митрополит Ставропольский и Бакинский Антоний (Романовский) : жизнеописание. – Ставрополь, 2006. – 200 с.; Андрей (Мороз), игум. Выпускник Киевской духовной академии – митрополит Ставропольский и Бакинский Антоний (Романовский) // Труды КДА. – № 11. – К., 2009. – С. 231–237.

В. В. Бурега

АНТОНІЙ (ФЛОРЕНСОВ Михайло Семенович) [рос. Антоний (Флоренсов Михаил Семенович)] (27.08[08.09].1847–20.02[05.03].1918), єпископ РПЦ, випускник КДА – церк. діяч і педагог, духовний подвижник.

Нар. у с. Труслейка Карсунського пов. Симбірської губ. (нині – Інзенського р-ну Ульяновської обл. РФ) у сім'ї паламаря. Дитячі роки провів у с. Аргаш (того ж пов. і губ.), де його батько Семен Іванович служив у сані диякона. Після закінчення духовного уч-ща (1858–64) та семінарії (1864–70) у м. Симбірську (нині – м. Ульяновськ, РФ) навчався на церковно-істор. відділенні КДА (1870–74). На 3-му курсі підготував канд. твір «Палинодия Захарии Копыстенского» (опублікований частинами у ж-лі «Киевские епархиальные ведомости» за 1873–74; рукопис зберігається в ІР НБУВ), що здобув схвальний відгук проф. І. Г. Малишевського і позитивну оцінку Ради КДА (13.06.1873). На 4-му курсі спеціалізувався з лат. мови та давньої церк. історії. У травні 1874 склав магістерські іспити з цих дисциплін і прочитав пробні лекції з лат. мови. Закінчив КДА зі ступ. канд. богослов'я, отримавши право на здобуття ступ. магістра на підставі захисту друкованої магістерської дис. без додаткових випробувань (ухвалу Ради КДА від 10.05.1874 затверджено митрополитом Київським і Галицьким Арсенієм (Москвіним) 24.05.1874).

Наказом обер-прокурора Св. Синоду від 11.07.1874 призначений викладачем лат. мови Харків. ДС. 15.10.1874 переведений на аналогічну посаду до Симбірської ДС, де згодом був обраний до складу Пед. зборів Правління (з 27.08.1882). З 31.01.1875 до 01.12.1878 викладав також рос. словесність у Симбірській Маріїнській гімназії.

07.01.1876 узяв шлюб із Катериною Павлівною Охотіною, донькою симбірського кафедрального протоієрея. З 1878 пед. діяльність поєднував зі служінням на посаді священника Симбірського Свято-Миколаїв-

ського кафедрального собору: рукопокладення у сани диякона (04.12.1878) та ієрея (06.12.1878) звершено єпископом Симбірським та Сизранським Феоктистом (Поповим). Від поч. 1880-х брав активну участь у житті єпархії як член ради Симбірського єпархіального жін. уч-ща (01.09.1882–22.06.1884) та єпархіальної училищної ради (з 02.02.1886). Опікувався діловодством духовно-просвітницького Симбірського Трьохсвятительського братства.

Овдовівши у лютому 1882, згодом вирішив прийняти чернецтво: чин постригу звершено єпископом Симбірським і Сизранським Варсонофієм (Охотіним) 02.08.1887 у Симбірському Свято-Покровському чол. монастирі. 06.08.1887 піднесений до сану архімандрита.

Згідно з указом Св. Синоду від 17.06.1887, наприкінці серпня 1887 почав виконувати обов'язки ректора Самарської ДС, де викладав Св. Письмо (його любили учні за відкритість характеру, щирість у спілкуванні та батьківську турботливість). Був цензором ж-лу «Самарские епархиальные ведомости» (12.12.1887) та головою Самарської єпархіальної училищної ради (01.01.1888). Входив до складу повітового ком-ту Правосл. місіонерського тов-ва (з 03.04.1888).

22.05.1890 був відряджений до С.-Петербурга для здійснення священнослужіння і проповідництва. 12.07.1890 призначений єпископом Острозьким, вікарієм Волин. єпархії (чин хіротонії звершено 12.08.1890 у Свято-Троїцькому соборі Олександро-Невської лаври в С.-Петербурзі). Після відкриття на Волині 2-ї вікарної каф-ри (у серпні 1891) обіймав посаду 1-го вікарія. Як вікарний єпископ опікувався духовно-навч. закладами єпархії (Волин. ДС, жін. єпархіальним уч-щем та ін.), релігійно-просвітницькою та благодійною діяльністю Острозького Кирило-Мефодіївського правосл. братства; управляв Кременецьким Свято-Богоявленським чол. (нині – жін.) монастирем; у 1892 брав участь в організації святку-

Антоній
(Флоренсов)

вання та урочистостях із нагоди 900-річчя Волин. єпархії.

30.04.1894 призначений єпископом Вологодським і Тотемським. Після річного перебування на посаді 12.06.1895 звільнений на спочинок (згідно з офіц. мотивуванням – за станом здоров'я; за версіями деяких сучасників і дослідників – через надто рішучі заходи щодо наведення ладу у Вологодських семінарії та єпархіальному жін. уч-щі, які викликали збурення та скарги з боку вікарного єпископа Великоустюзького Варсонофія (Курганова) та деяких представників місцевого духовенства). Ухвалою Св. Синоду від 04–17.06.1895 отримав у підпорядкування (на правах настоятеля) Ростовський Спасо-Яковлевський Димитріїв чол. монастир, яким опікувався близько трьох років (до 11.02.1898).

З 20.04.1898 до останніх днів перебував на спочинку у моск. Донському монастирі, ведучи спосіб життя духовного «старця»-подвижника. Поеднуючи у собі глибоку і щиру релігійність, високу освіченість і здатності тонкого психолога, особливо приваблював молодих інтелектуалів і митців. До кола його відвідувачів і співрозмовників

належали Андрій Білий, О. Л. Блок, Д. С. Мережковський, З. Н. Гіппіус, В. Ф. Ерн, О. В. Єльчанинов та ін. Відіграв значну роль у духовному становленні видатного реліг. мислителя о. Павла Флоренського (1882–1937). З березня 1904 був його духівником (саме А. Павло Флоренський присвятив, «с сыновней почтительностью», своє вступне слово на захисті у МДА магістерської дис. «О духовной истине» 19.05.1914).

У 1900-х ініціював і доклав особистих зусиль для відродження одного з найдавніших монастирів своєї «малої батьківщини» – Симбірської Соловецької чол. пустині (проіснувала до поч. 1920-х). Викупивши у Селянського поземельного банку територію, що колись належала пустині, звів кілька дерев'яних будівель для її майбутніх мешканців. З появою перших ченців у 1909 збудував, коштом благодійників, невеличку дерев'яну церкву в ім'я Зосими і Савватія, Соловецьких Чудотворців; 05.09.1910 взяв особисту участь у її урочистому освяченні.

Помер у Москві. Похований на кладовищі Донського монастиря (могила втрачена).

У пам'яті сучасників залишився непересічною особистістю, безсрібником і невтомним трудівником, мудрим духовним наставником, у постаті якого втілилися кращі риси правосл. старецтва.

Осн. тв.: О Палинодии Захарии Копыстенского (библиографический очерк) // КЕВ. – 1873. – № 24. – Отд. 2-й. – С. 729–742; Учение о Церкви в Палинодии Захарии Копыстенского // Там само. – 1874. – № 11. – С. 280–287; № 12. – С. 289–306.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 175. – № 2233; Ф. 304. – Дис. 563.

Опубл. дж.: Протоколы заседаний Совета Киевской духовной академии. За сентябрь 1870 г. // ТКДА. – 1870. – № 12. – С. 1–3, 16–18; Протоколы заседаний Совета Киевской духовной академии. За июнь 1873 г. // Там само. – 1873. – № 12. – С. 531, 533–535, 539; Протоколы заседаний Совета Киевской духовной академии за 1873–1874 учебный год. – К., 1874. – С. 314–316, 323–325, 416–418; Правительствонные распоряжения // Волынские Ев. – 1890. – № 23. – Ч. офиц. – С. 563; Хиротония архимандрита Антония во епископа Острожского, викария Волынской епархии // Там само. – № 25. – Ч. неофиц. – С. 818–819; Речь Святейшему Синоду ректора Самарской духовной семинарии архимандрита Антония при наречении его во

епископа Острожского, викария Волынской епархии // Там само. – № 26. – Ч. неофиц. – С. 845–847; Высочайшие повеления // ЦВед. – 1894. – № 19. – С. 180; 1895. – № 25. – С. 261; Прощание и отъезд преосвященнейшего Антония, бывшего епископа Острожского, а ныне Вологодского и Тотемского // Волынские Ев. – 1894. – № 20. – Ч. неофиц. – С. 559–573; Прибытие в Вологду преосвященнейшего Антония, епископа Вологодского и Тотемского // Прибавления к Вологодским Ев. – 1894. – № 15. – С. 217–218; Первая, по прибытии в Вологду, поездка по епархии его преосвященства, преосвященнейшего Антония, епископа Вологодского и Тотемского // Там само. – № 18. – С. 271–273; Распоряжения правительственные // Ярославские Ев. – 1895. – № 29. – Ч. офиц. – С. 225; Ельчанинов А. В. Епископ-старец (Воспоминания о епископе Антонии Флоренсове) // Путь (Париж). – 1926. – № 4. – С. 157–165.

Літ.: Теодорович Н. И. Город Владимир Волынской губернии в связи с историей Волынской иерархии. Историч. очерк. – Почаев, 1893. – С. 100–101; Боголюбов Д. И. Методический совет миссионерам-полемистам (на основании письма еп. Антония Флоренсова) // Приходской священник. – 1911. – № 9. – С. 8–9; Антоний, епископ, бывший Вологодский и Тотемский // ППБС. – СПб., [1912]. – Т. 1. – С. 198; Андроник (Трубачев), иерод. Епископ Антоний Флоренсов – духовник священника Павла Флоренского // ЖМП. – 1981. – № 9. – С. 71–77; № 10. – С. 65–73; Він же (ігумен.) Антоний (Флоренсов Михаил Симеонович) // ПЭ. – Т. 2. – М., 2000. – С. 645–646; Киселев А. Симбирская Соловецкая пустынь // Симбирские Ев. – 1994. – № 3. – С. 21–32; Петров С. Краткое жизнеописание епископа Антония Флоренсова // Там само. – С. 33–35; Иванова Е. В. Андрей Белый и епископ Антоний (Флоренсов) // Андрей Белый в изменяющемся мире: к 125-летию со дня рождения / сост. М. Л. Спивак, Е. В. Наседкина, И. Б. Делекторская. – М., 2008. – С. 81–87; Розанов Ю. В. Старец Антоний (Флоренсов) и декаденты. – Режим доступа: <http://smalt.karelia.ru/~filolog/conference/Rozanov.htm>. – Назва з екрана.

М. Л. Ткачук

АНТОНІЙ (ХРАПОВИЦЬКИЙ Олександр Павлович) [рос. Антоний (Храповицкий Алексей Павлович)] (17[29].03.1863–10.08.1936), єпископ РПЦ, митрополит Київський і Галицький, перший Предстоятель РПЦЗ – церк. і громадський діяч, богослов, педагог, реліг. публіцист, проповідник, місіонер.

Нар. у с. Ватагіно Крестецького пов. Новгородської губ. (нині – у складі Боровьонківського сільс. поселення Окуловського р-ну Новгородської обл. РФ) у дворянській сім'ї.